

Mustafa Jahić, TRAJNOST ISLAMSKOG NASLIJEĀA - RUKOPISI GAZI HUSREV-BEGOVE BIBLIOTEKE, Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu, Sarajevo 2019, 390 str.

U izdanju Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu objavljena je još jedna knjiga koja svojim sadržajem potvrđuje nemjerljivu vrijednost pisane građe sačuvane u njenoj rukopisnoj zbirci. Knjiga *Trajnost islamskog naslijeđa - Rukopisi Gazi Husrev-begove biblioteke* autora Mustafe Jahića prvobitno je zamišljena kao studija u kojoj bi se predstavila reprezentativna djela ove rukopisne zbirke u sklopu obilježavanja 25 godina saradnje Bosne i Hercegovine sa UNESCO-om. Međutim, radeći na pripremi preuzete obaveze, Mustafa Jahić je budućim čitateljima ponudio knjigu koja je ovakvim pristupom otvorila novi pogled na predstavljene rukopise, a sadržajem daleko prevazišla prvobitnu zamisao „proširenog kataloga“.

U *Predgovoru* autor se ukratko osvrnuo na bogato pisano islamsko naslijeđe koje je u formi rukopisa nastajalo već od 8. stoljeća i trajalo, uprkos razvoju štamparstva, sve do početka 20. stoljeća. Kao bitan trenutak u susretu sa tim naslijeđem izdvojio je 1983. godinu u kojoj je počeo raditi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci. Od tog trenutka njegovo naučno i stručno usmjerenje bilo je vezano za rukopise i sve zahtjevne faze kataloške obrade tih rukopisa - od naučne identifikacije pojedinačnih djela, njihovih autora, prepisivača, bivših vlasnika, sve do njihovog predstavljanja naučnoj i široj javnosti preko objavljenih kataloga obrađenih rukopisa. Pored toga, kao dugogodišnji direktor Gazi Husrev-begove biblioteke, autor je ukazao i na brojne probleme sa kojima se susretao u očuvanju ovog neprocjenjivog rukopisnog blaga, posebno u ratnom periodu 1992-1995. godine, prezentirajući brojne aktivnosti koje je, zajedno sa saradnicima, poduzimao na spašavanju Biblioteke i svih njenih fondova, a posebno rukopisa, kao i kasnije aktivnosti na mikrofilmovanju, digitalizaciji, a zatim i formiranju laboratorije za restauraciju rukopisa.

U *Uvodu* je predstavljen historijat nastanka rukopisa u prvim stoljećima nakon pojave islama, te zamjena usmenog prenošenja podataka pisanim tekstovima. Širenjem kur'anske poruke o obaveznosti stjecanja znanja, interes za knjigu se razvijao po cijelom islamskom svijetu i postepeno otvarao puteve istraživanja u raznim disciplinama. Pored vjerskih, počele su se izučavati ostale discipline koje nisu bile čisto vjerskog sadržaja. Na tom planu su se, uz obrazovne ustanove, osnivale i biblioteke u kojima su se rukopisi prepisivali, čuvali i koristili. Iako su u Evropi prve knjige štampane još sredinom 15. stoljeća, u islamskom svijetu je, prije svega zbog pogrešaka u štampanim izda-

njima Kur'ana, dugo vremena postojao otpor prema štampi kao novotariji, što je pogodovalo daljem širenju pisanih djela u formi rukopisa. S druge strane, prepisivanje je u brojnim slučajevima omogućavalo kaligrafima da pokažu svoje umjetničko izražavanje kroz prepisivanje i ukrašavanje rukopisa. Uz sve širu upotrebu štampanih djela, trend prepisivanja rukopisa održao se sve do početka 20. stoljeća.

Dio *Uvoda* autor je posvetio širenju islama i potrebi za islamskim obrazovanjem u Bosni i Hercegovini, te osnivanju osnovnih, srednjih i viših škola za koje se pišu i prepisuju, te na druge načine nabavljaju udžbenici i tako formiraju prve zbirke, kasnije biblioteke. Uz nabrojane poznatije biblioteke u nekoliko kulturnih i obrazovnih centara u kojima su se sakupljali i čuvali rukopisi, a koje su osnivane u vremenu od 16. do 18. stoljeća u Sarajevu, Foči, Mostaru, Banjoj Luci, Travniku, Gračanici, Počitelju, ali i nekim drugim mjestima, predstavljen je historijat Gazi Husrev-begove biblioteke od njenog osnivanja, preko stradanja rukopisa u raznim nedaćama koje su pogađale Sarajevo, ali i obnove njenih fondova putem poklona ili vakufljenja rukopisa, kako za ovu biblioteku, tako i za druge biblioteke koje su vremenom ušle u njen sastav. U predstavljanju Gazi Husrev-begove biblioteke ukazano je na značaj djela koje su napisali neki od najpoznatijih bosanskih autora na arapskom, osmanskom turskom i perzijskom jeziku, ali i na rukopise koje su prepisali domaći prepisivači.

Centralni dio knjige nosi naslov *Rukopisi Gazi Husrev-begove biblioteke*. U njemu je izbor iz sadržaja ove bogate rukopisne zbirke predstavljen kroz klasifikaciju rukopisa po disciplinama kako je ona uobičajena u katalogima rukopisa, a čine je ovdje navedene slijedeće discipline: Opća i enciklopedijska djela, Mushafi, Prijevodi Kur'ana, Kur'anske nauke, Hadis i hadiske nauke, Islamska dogmatika i apologetika, Zbirke dova, Islamsko pravo, u kojem su obuhvaćeni Principi islamskog prava, Grane islamskog prava, Obredoslovlje i međusobni odnosi, Zbirke fetvi, Nasljedno pravo, Državno pravo i uređenje države, Zakonodavstvo i postupci pred šerijatskim sudovima, zatim Etika i propovjedništvo, Idžazetname, Islamski misticizam, Filozofija, Logika, Disputacija, Nauka o pojmovima, Gramatika sa Morfologijom i Sintaksom, Rječnici, Stilistika, Metrika, Književnost, Historija, Biografije, Geografija – kosmografija, Medicina, Farmacija, Veterina, Zoologija i vrtlarstvo, Matematika, Astronomija, Astrologija, Okultne nauke.

Već i sam popis disciplina koje su obuhvaćene u rukopisnim kodeksima koji se čuvaju u ovoj zbirci dovoljno govori o njenom bogatstvu i raznovrsnosti. Navođenje podataka o rukopisima koji se po nekim svojim karakteristikama izdvajaju nad ostalima čine ovaj pregled sadržaja rukopisne zbirke Gazi Husrev-begove biblioteke zanimljivim ne samo za dalja istraživanja nego i za širu upotrebu. Podaci poput onih koji govore o najstarijim rukopisima u poje-

dinim oblastima, o autografima, o prijepisima kolacioniranim sa autografima, o unikatnim ili raritetnim primjercima, o izvanrednim kaligrafskim i iluminatorskim ostvarenjima, o umijeću izrade poveza i slično, uz već spomenutu raznovrsnost tema, i kroz ovu knjigu svjedoče o zanimanju za pisanu riječ koja je u Bosni i Hercegovini stoljećima stvarana i na orijentalnim jezicima.

Ovakvim pristupom u predstavljanju samo jednog dijela bogatog sadržaja rukopisne zbirke Gazi Husrev-begove biblioteke Mustafa Jahić je kroz knjigu pod naslovom *Trajnost islamskog naslijeđa - Rukopisi Gazi Husrev-begove biblioteke* naučnoj i široj javnosti ponudio svoj izbor i pregled ove zbirke, ali je, istovremeno, kroz opis svog prvog susreta sa tim rukopisima, njihovom kasnijom kataloškom obradom i, posebno, njihovim spašavanjem u teškim i opasnim situacijama, u knjigu utkao i svoju ljubav prema pisanoj riječi i njenom očuvanju za buduće generacije. Predstavljajući odabrane rukopise donio je svojevrsnu njihovu „ličnu kartu“, smještajući svaki opisan rukopis u vrijeme i sredinu u kojoj je nastao i nudeći zanimljive informacije koje se mogu vezati za pojedina djela, njihove autore, nastanak, prijepise, bivše vlasnike, vakufe iz kojih su došli ili neke druge okolnosti koje su te rukopise „donijele“ u rukopisnu zbirku Gazi Husrev-begove biblioteke. Fotografije u boji početnih ili pojedinih stranica odabranih rukopisa čine dodatna, vizuelna predstavljanja i bar donekle ilustruju ljepotu kaligrafski pisanog teksta i mjestimičnih iluminacija.

Zbog svega toga, knjiga *Trajnost islamskog naslijeđa - Rukopisi Gazi Husrev-begove biblioteke* autora Mustafe Jahića predstavlja još jedno u nizu svjedočanstava o bogatstvu islamskog kulturnog naslijeđa ovdje predstavljenog u segmentu pisane riječi, ali i o činjenici da je pisana riječ na orijentalnim jezicima stoljećima bila dijelom i bosanskohercegovačkog pisanog naslijeđa.

Lejla Gazić